

Zdravotní stav a životní styl české populace v produktivním věku

Výsledky studie EHES 2019

RNDr. Michala Lustigová, Ph.D.

MUDr. Naďa Čapková

Státní zdravotní ústav, CZŽP, Ústředí monitoringu zdravotního stavu obyvatelstva

---

87. konzultační den: Podpora zdraví na pracovišti, 2. 12. 2021, SZÚ

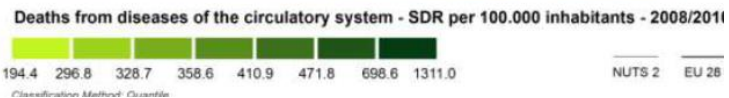
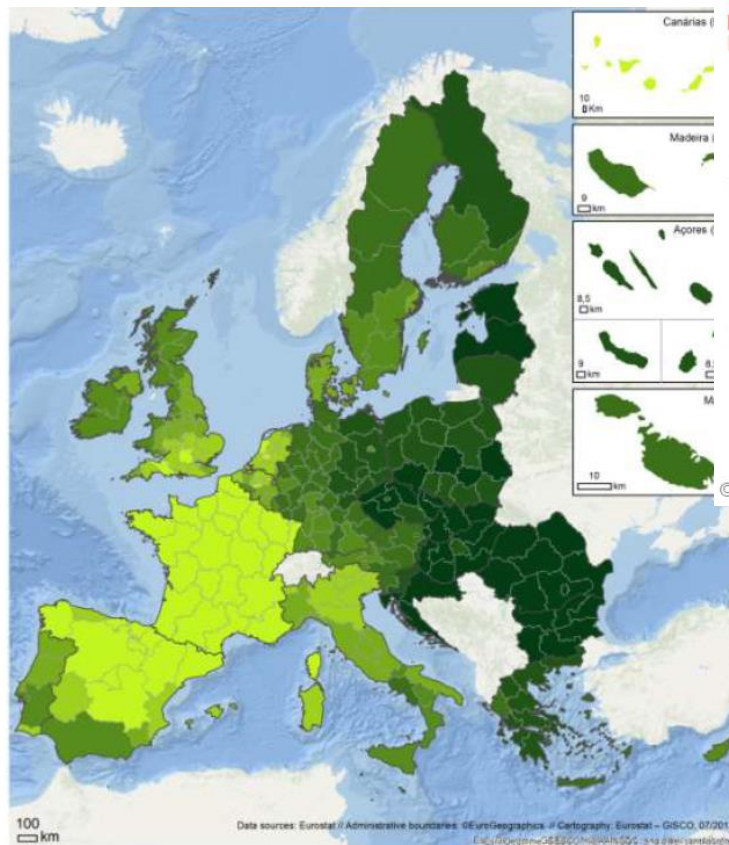
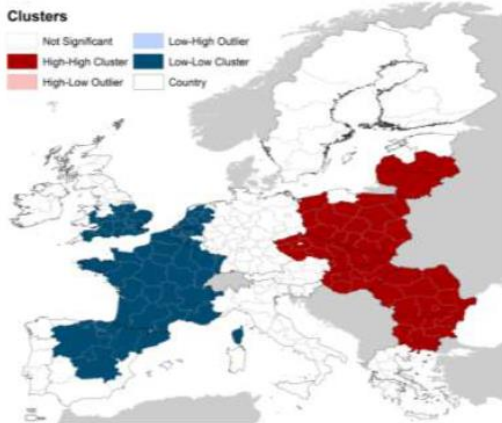
Struktura prezentace

- Epidemiologický profil populace – Česko v kontextu Evropy
- Design studie EHIS/EHES 2019 v Česku
- Výsledky studie EHES 2019 v Česku
  - Rizikové faktory vzniku srdečně-cévních onemocnění
    - Metabolické rizikové faktory
    - Rizikové faktory životního stylu
    - Metabolický syndrom
- Závěr

Česko v kontextu Evropy

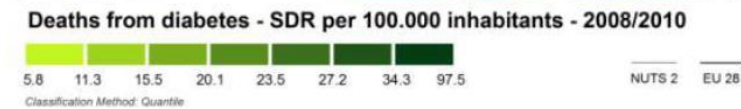
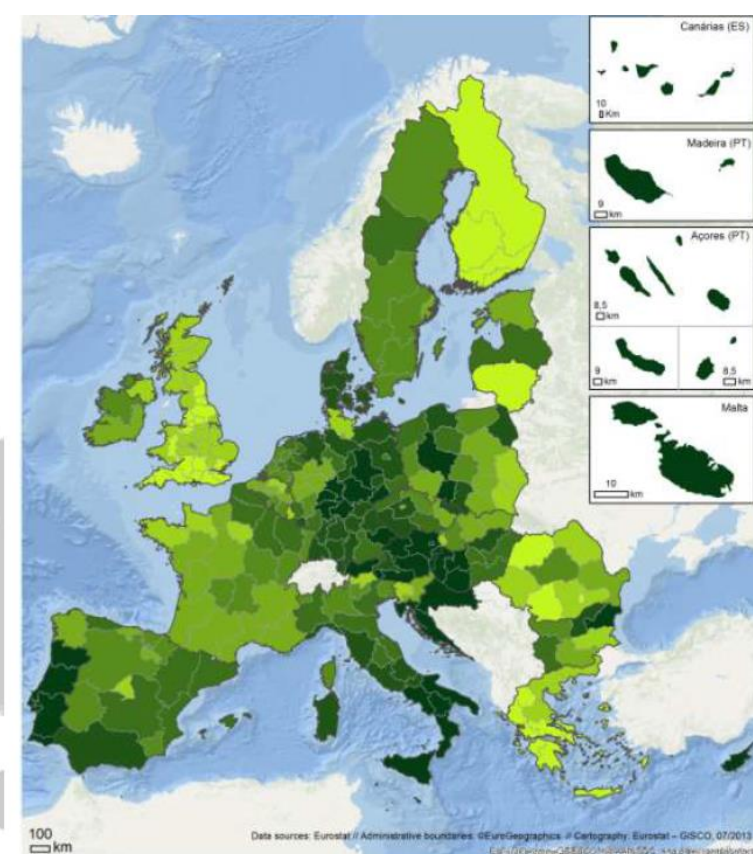
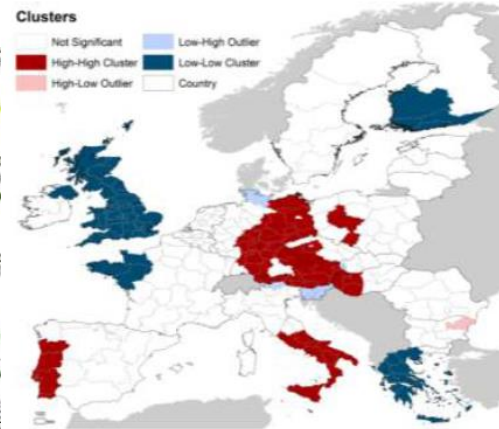
Deaths from diseases of the circulatory system – SDR per 100.000 inhabitants

- Area of concern: Health Outcomes
- Dimension: Length of Life
- Reference Year: 2008-2010
- Direction: ■

Deaths from diabetes – SDR per 100.000 inhabitants

- Area of concern: Health Outcomes
- Dimension: Length of Life
- Reference Year: 2008-2010
- Direction: ■

Evropská výběrová šetření zdravotního stavu obyvatelstva

- **EHIS** – European Health Interview Survey
- Evropské dotazníkové šetření o zdraví

EHES – European Health Examination Survey

Evropské šetření o zdraví se zdravotním vyšetřením

Studie EHIS/EHES 2019

European Health Interview Survey & European Health Examination Survey

- Celonárodní projekt EHIS & EHES
  - Spolupracující organizace
    - Ústav zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS) – hlavní koordinátor EHIS
    - Český statistický úřad (ČSÚ) – výběr respondentů a tazatelská síť pro realizaci dotazníkového šetření
    - Státní zdravotní ústav (SZÚ) – hlavní koordinátor EHES
      - Realizace EHES – SZÚ, Krajské hygienické stanice, Zdravotní ústavy v ČR, nemocnice, praktičtí lékaři.

Studie EHIS/EHES 2019

European Health Interview Survey & European Health Examination Survey

- EHIS – dotazníková část
  - V náhodném výběru ČSÚ osloveno 10 915 osob v populaci starší 15 let
  - **7 995** získaných dotazníků/provedených rozhovorů
  - Response 73%
- EHES – zdravotní vyšetření
  - **Osoby ve věku 25–64 let**, které se zúčastnily EHIS, byly požádány o účast na zdravotním vyšetření – EHES
  - Zřízeno 80 vyšetřovacích míst v celém Česku
  - Na EHES pozváno 4 297 osob, z toho **1 057 vyšetřených**
  - Response 25%

Východiska a cíle studie EHES

- **Kardiovaskulární zdraví české populace!**
- WHO odhaduje, že 80 % nemocí srdce a cév je preventabilní.
- Na vzniku chronických neinfekčních onemocnění se podílí **pět klíčových rizikových faktorů**: vysoký krevní tlak, nadváha, kouření tabáku, vysoká hladina celkového cholesterolu v krvi a vysoká hladina cukru v krvi.
- Snižování populačních hodnot metabolických rizikových faktorů a snižování prevalence rizikových faktorů životního stylu výrazně zvyšuje úroveň zdravotního stavu populace.

Východiska a cíle studie EHES

- Získat informace o rizikových faktorech většiny chronických neinfekčních onemocnění a jejich prevalenci.
- Odhalit nedagnostikované případy, zjistit podíl osob ve „zdravé“ populaci, které své rizikové faktory neznají, případně nejsou dobře léčeni – zpětná vazba na systém léčby a prevence.
- Objektivizovat údaje sdělené respondentem v dotazníku.
- Poskytnout podklady pro přípravu včasných preventivních opatření.
- Zvýšit informovanost o ovlivnitelných rizikových faktorech & povědomí o možných komplikacích chronických neinfekčních onemocněních.

Model působení faktorů na zdraví

Zdroj: Zpracováno na základě WHO 2014:
Global report on noncommunicable diseases
2014, str. 69.

Obsah zdravotního vyšetření EHES 2019

- Antropometrická měření
  - výška, hmotnost a obvod pasu, výpočet BMI indexu
- Měření krevního tlaku
- Odběr žilní krve
  - Celkový, HDL a LDL-cholesterol, triglyceridy – lipidový profil
  - HbA1c (glykovaný hemoglobin) – ukazatel dlouhodobé hladiny cukru v krvi
  - TSH (tyreostimulační hormon) – ukazatel funkce štítné žlázy

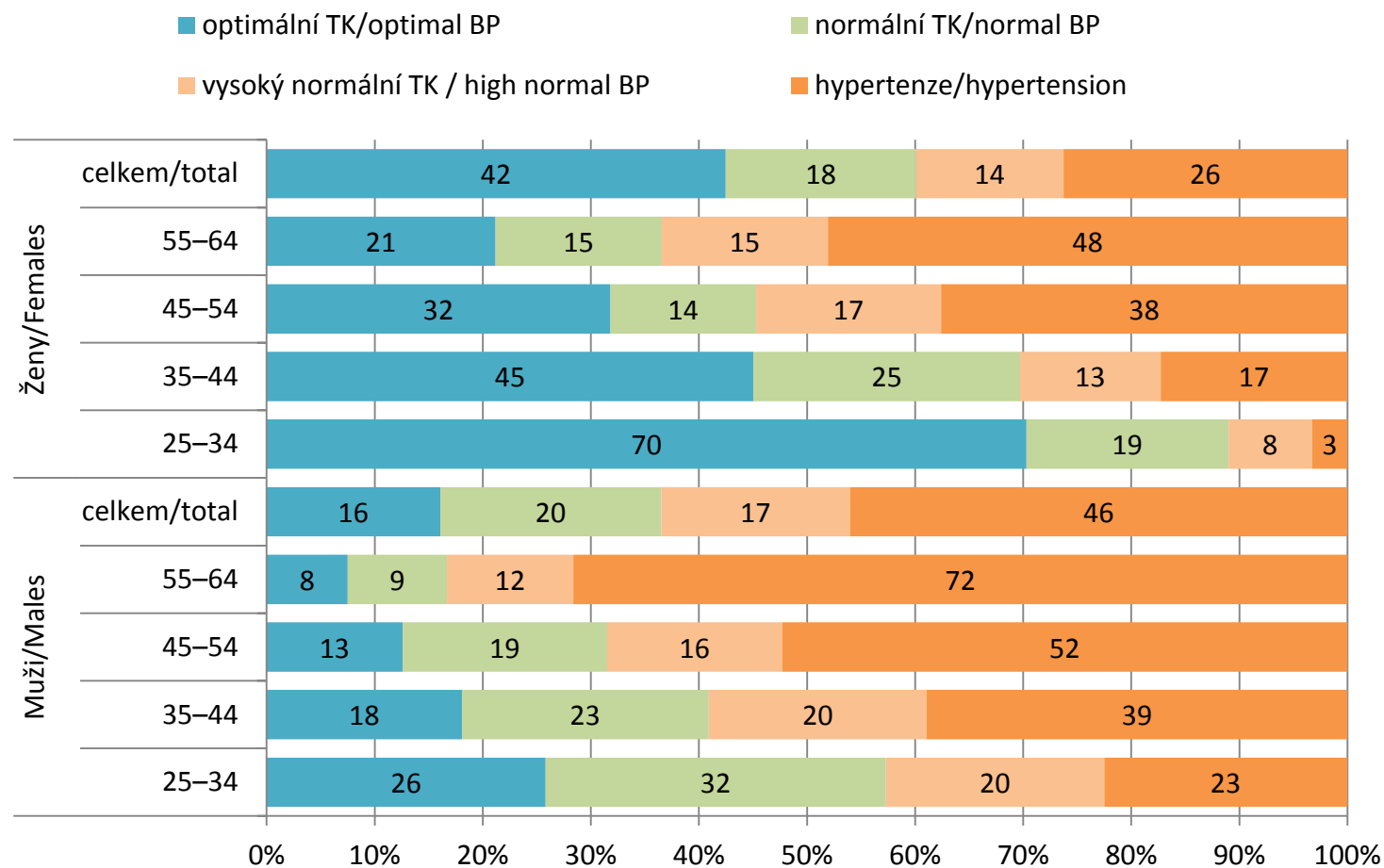
Hypertenze

- ...nejčastější kardiologické onemocnění
- ...jeden z hlavních rizikových faktorů kardiovaskulárních onemocnění (KVO)
- Neléčená hypertenze významně zvyšuje riziko KVO (ICHS, AIM, mozková mrtvice), způsobuje selhání ledvin, periferní cévní onemocnění a poškození zraku.

Studie EHES – Hodnoty TK stanoveny jako průměr druhého a třetího měření

- **Prevalence hypertenze** – naměřená hypertenze při vyšetření a/nebo léčba hypertenze antihypertenzivy.

Rozložení kategorií krevního tlaku (TK) podle pohlaví a věku (%)

Krevní tlak (mmHg)	systolický	diastolický
Optimální tlak	< 120	< 80
Normální tlak	120–129	80–84
Vysoký normální tlak	130–139	85–89
Hypertenze	≥ 140	≥ 90

Hypertenze – prevalence, znalost, léčba, kontrola, populace 25–64 let (%)

	Muži	Ženy
Prevalence hypertenze	46,0	26,3
Znalost hypertenze	60,9	72,0
Léčba hypertenze	42,0	57,7
Kontrola hypertenze	4,6	20,8

Prevalence hypertenze – naměřená hypertenze při vyšetření a/nebo léčba hypertenze antihypertenzivy.

Znalost hypertenze – povědomí o onemocnění (podíl respondentů s hypertenzí, kteří o svém onemocnění věděli).

Léčba hypertenze – užívání léků ke snížení krevního tlaku v současnosti (podíl respondentů s hypertenzí užívajících v současnosti antihypertenziva).

Kontrola hypertenze – naměřené hodnoty systolického tlaku pod **130 mmHg** a diastolického tlaku pod **80 mmHg** při léčbě antihypertenzivy.

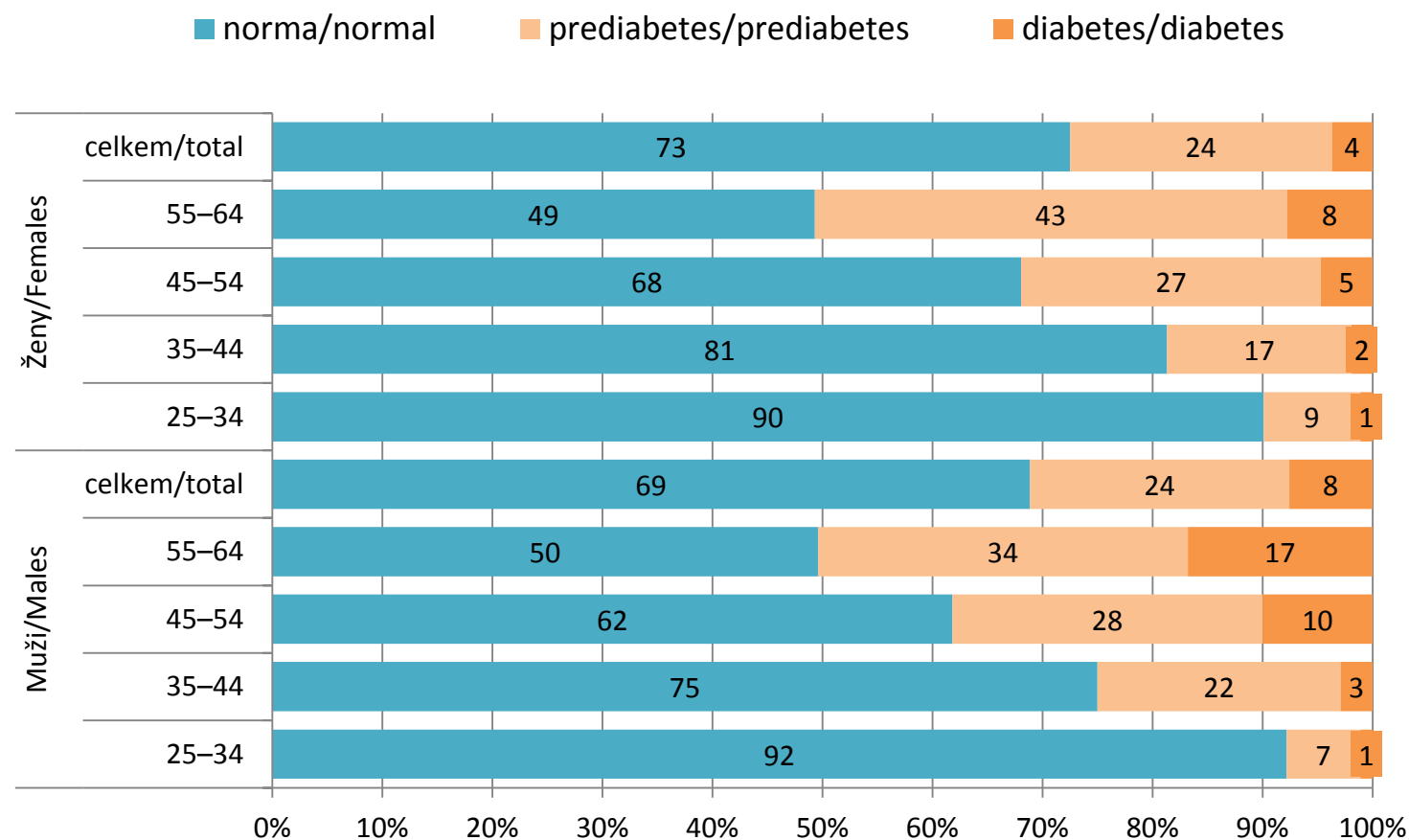
Diabetes mellitus

- ...metabolické onemocnění charakterizované chronickou hyperglykemií a poruchou metabolismu cukrů, tuků a bílkovin (definice WHO).
- Hyperglykémie poškozuje cévní stěny, vyvolává zánět a podporuje aterosklerotický proces.
- Diabetici mají minimálně 2krát vyšší riziko úmrtí na KVO. Byl prokázán kontinuální vztah mezi hyperglykemií a KVO, kdy 1% zvýšení HbA1c vede k 10% zvýšení rizika KVO.

Studie EHES – vyšetřovaný parametr – glykovaný hemoglobin **HbA1c**

- Průměrná hladina glukózy za 2–3 měsíce
- **Prevalence diabetu** – hodnota Hb1AC ≥ 48 mmol/mol a/nebo jako léčba diabetu.

Rozložení kategorií glykovaného hemoglobinu (HbA1c) podle pohlaví a věku (%)

Kategorie HbA1c	
Norma	< 38 mmol/l
Prediabetes	39–47 mmol/l
Diabetes	≥ 48 mmol/l

Diabetes – prevalence, znalost, léčba, kontrola, populace 25–64 let (%)

	Muži	Ženy
Prevalence diabetes	7,6	3,7
Znalost diabetu	77,3	76,1
Léčba diabetu	77,3	76,1
Kontrola diabetu	76,6	79,8

Prevalence diabetu – hodnota Hb1AC $\geq$ 48 mmol/mol a/nebo jako léčba diabetu.

Znalost diabetu – povědomí o svém onemocnění (podíl respondentů s diabetem, kteří o svém onemocnění věděli).

Léčba diabetu – léčba diabetu dietou, tabletami nebo inzulínem (podíl léčených z osob s diabetem).

Kontrola diabetu – naměřené hodnoty Hb1AC $\leq$ 53 mmol/mol u léčených osob.

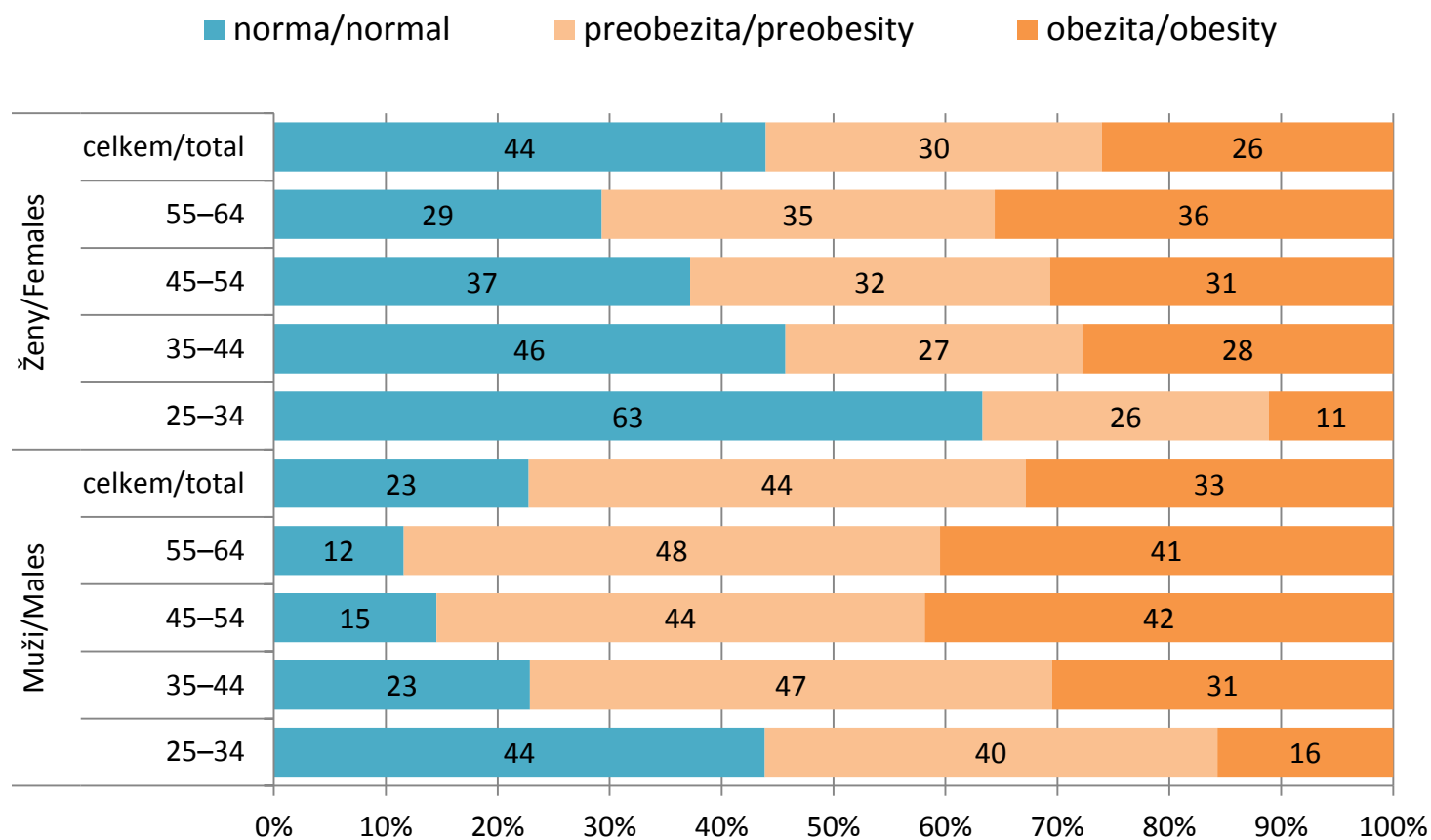
Nadváha (preobezita a obezita)

- ...jedno z nejvýznamnějších zdravotních rizik současného způsobu života (epidemie 21. století).
- ...příčina řady zdravotních problémů, včetně hypertenze, vysokého cholesterolu, diabetu, KVO a některých typů nádorových onemocnění, dále zatížení kloubů a páteře, problémy s chůzí a snížení soběstačnosti ve vyšším věku.

Studie EHES

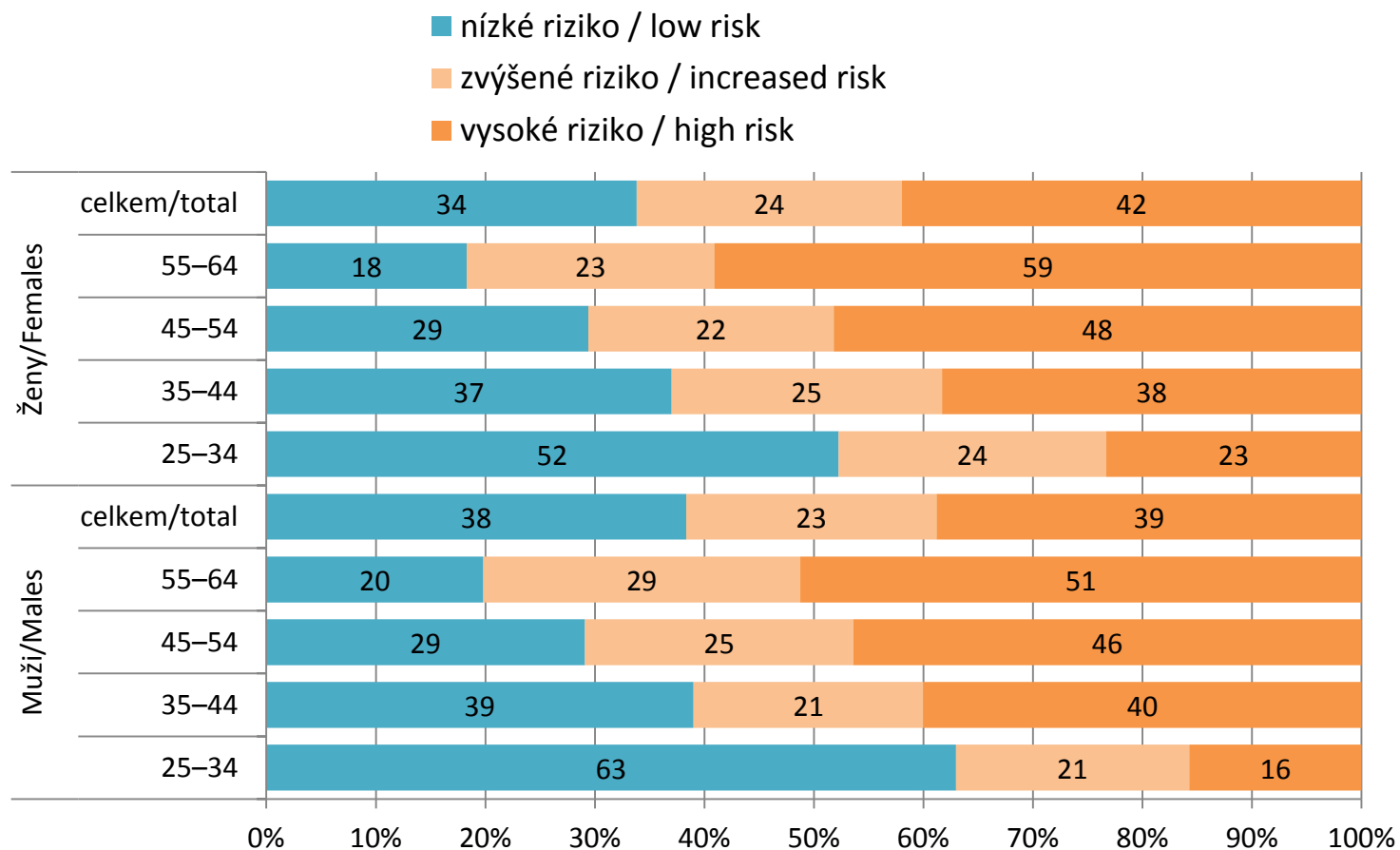
- **Index tělesné hmotnosti – BMI** (výška, váha)
  - vhodný pro populační hodnocení nadváhy
- **Obvod pasu** – indikátor abdominální obezity
  - považuje se za nejjednodušší a přitom nejpřesnější metodu, která umožní zjistit míru ohrožení cévními nebo metabolickými chorobami

Rozložení kategorií BMI podle pohlaví a věku (%)

Kategorie BMI	kg/m ²
Norma	18,5–24,9
Preobezita	25,0–29,9
Obezita	≥ 30,0

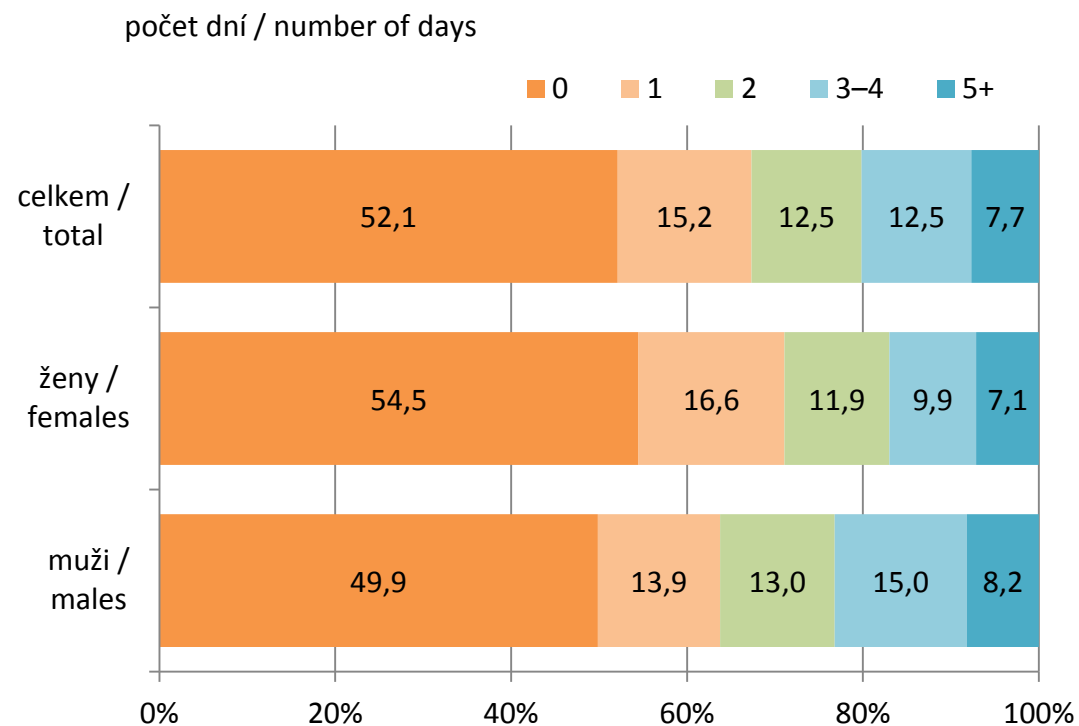
Rozložení kategorií obvodu pasu podle pohlaví a věku (%)

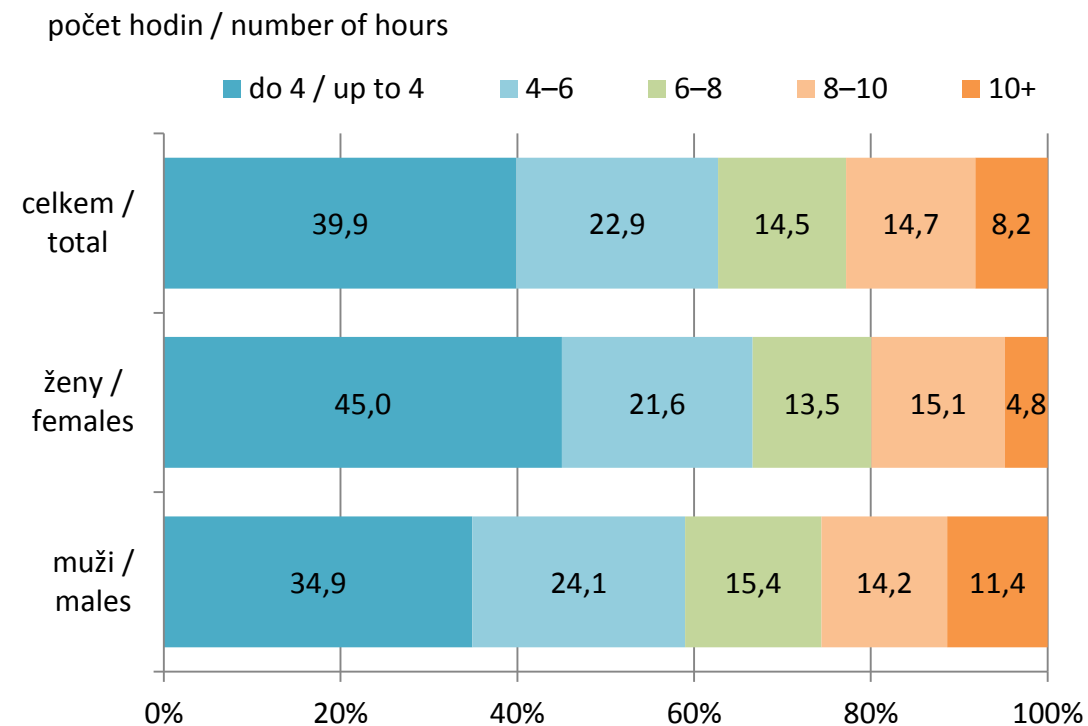
Klasifikace	Riziko komorbidit	Hodnoty
Norma	Nízké	< 94 cm u mužů < 80 cm u žen
Preobezita	Zvýšené	94–101 cm u mužů 80–87 cm u žen
Obezita	Vysoké	≥ 102 cm u mužů ≥ 88 cm u žen

Fyzická aktivita a inaktivita

Rozložení populace (25–64 let) podle počtu dní v týdnu věnovaných sportu (%)

Rozložení populace (25–64 let) podle počtu hodin strávených během dne sezení (%)

Rizikové faktory, populace 25–64 let, EHES 2019

Výskyt rizikových faktorů
kardiovaskulárních onemocnění

Výskyt zvýšených hodnot rizikových
faktorů kardiovaskulárních onemocnění

Kumulace více rizikových
faktorů u jedince.

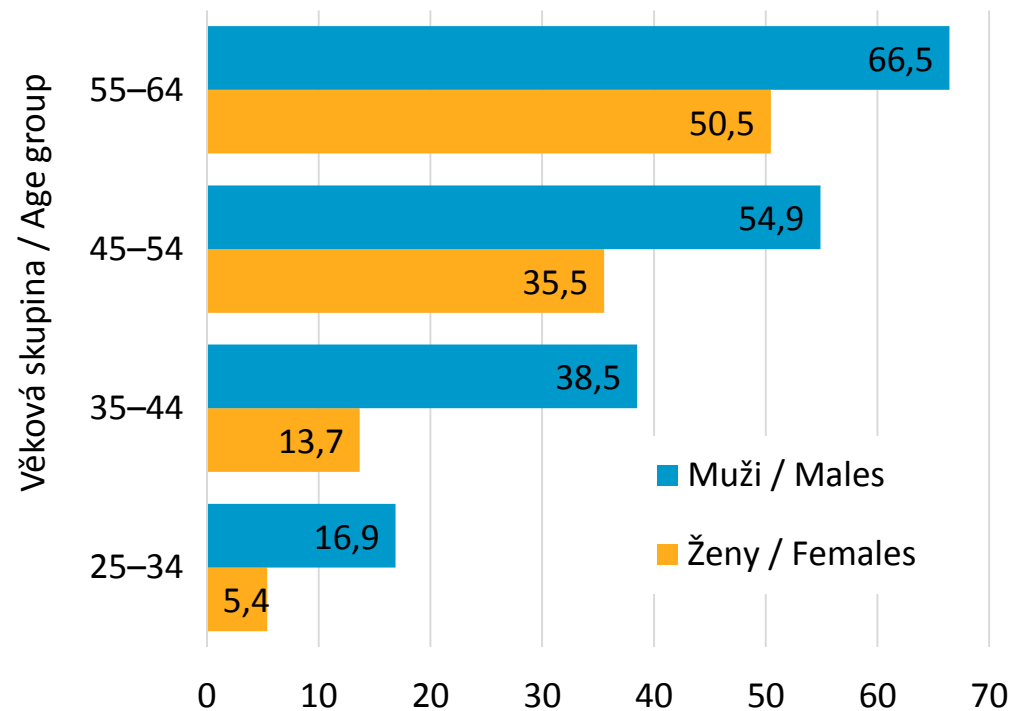
Rizikový faktor	Muži	Ženy
Hypertenze	46 %	26 %
Dyslipidémie	74 %	70 %
Diabetes	8 %	4 %
Obezita	33 %	26 %
Kouření	18 %	17 %
Fyzická inaktivita	50 %	55 %
Prehypertenze	18 %	14 %
Prediabetes	24 %	24 %
Preobezita	44 %	30 %

Metabolický syndrom (MS)

Podíl mužů a žen splňující jednotlivá kritéria metabolického syndromu (%)

5 kritérií metabolického syndromu	Muži	Ženy
Abdominální obezita	61,6 %	66,2 %
Zvýšený krevní tlak včetně léčby	63,5 %	39,9 %
Zvýšená glykémie včetně léčby	31,1 %	27,5 %
Zvýšená hladina triglyceridů	36,9 %	19,3 %
Snížená hladina HDL cholesterolu	7,8 %	9,7 %
Metabolický syndrom (3 z 5)	44,0 %	26,2 %

Prevalence metabolického syndromu podle věku a pohlaví (%)

Děkujeme za pozornost

michala.lustigova@szu.cz

nadezda.capkova@szu.cz

- Životní styl a zdravotní stav populace v produktivním věku je alarmující.
  - Vysoké riziko pracovní neschopnosti, disability a ...
  - Značná část populace zranitelná v době nečekaných krizí.
  - Enormní prostor pro zlepšení úrovně životní stylu a zdravotního stavu této populace.
-

EHES EHES 2019

<http://www.szu.cz/ehes>

<http://www.szu.cz/ehes/vybrane-vysledky-studie-ehes-2019>

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV

Vstupní stránka Mapa webu

VYHLEDAVÁNÍ

O SZÚ Centra Vzdělávání Publikace Povinné zveřejněné informace Nabídka zaměstnání Služby

Home » Aktuality » Evropský průzkum zdravotního stavu – EHES

Evropský průzkum zdravotního stavu – EHES

Informace o zpracování osobních údajů v rámci studie EHES | Vybrané výsledky studie EHES 2019 | Vybrané výsledky studie EHES 2014 | Zdravotní stav české populace – výsledky studie EHES 2014 | Pilotní studie EHES, 2010–2011 | Glykovaný hemoglobin HbA1c | Cholesterol | Antropometrická měření | Krevní tlak

Evropský průzkum zdravotního stavu populace (EHES) je mezinárodním projektem, kterého se účastní řada evropských zemí. Cílem projektu je pomocí lékařského vyšetření získat objektivní a srovnatelná data o zdravotním stavu a zdravotních rizicích evropské dospělé populace. V Česku proběhla pilotní etapa v letech 2010–2011, 1. etapa celorepublikového šetření v roce 2014 a 2. etapa následovala v roce 2019/2020. U nás je toto šetření spojeno s Evropským zdravotním dotazníkovým šetřením EHIS, které koordinuje Ústav pro zdravotnické informace a statistiku (ÚZIS).

Co je EHES?

- Výběrové šetření zdravotního stavu evropské populace s lékařským vyšetřením, blíže [EHES – European Health Examination Survey](#).
- Cílem EHES je získat srovnatelné údaje o zdravotním stavu dospělé populace v evropských zemích.
- Lékařské vyšetření studie EHES 2019 v Česku zahrnuje: změření krevního tlaku, výšky, hmotnosti, obvodu pasu; stanovení celkového, HDL a LDL cholesterolu a triglyceridů, HbA1c (glykovaného hemoglobinu) a TSH (hormonu štítné žlázy) v žilní krvi.

Východiska studie EHES

- Srdečně-cévní onemocnění způsobují téměř polovinu úmrtí v české populaci a jsou jednou z hlavních příčin předčasných úmrtí (do 75 let).
- Na vzniku těchto onemocnění se podílí pět klíčových rizikových faktorů: vysoký krevní tlak, nadváha a obezita, kouření tabáku, vysoká hladina celkového cholesterolu v krvi a vysoká hladina cukru v krvi.
- **Hlavním rizikovým faktorem lze do značné míry předcházet a léčit je.**
- Na prevenci kardiovaskulárních onemocnění je v členských zemích EU určena jen malá částka ročních výdajů na zdravotnictví (3 %).

Aktuality

- > Témata zdraví a bezpečnosti
- > Autorizace a kvalita služeb v ochraně veřejného zdraví
- > Mezilaboratorní porovnávání
- > Věda a výzkum
- > Knihovna
- > Integrovaný operační program (IOP)
- > Operační program Praha - Adaptabilita
- > Fondy EHP a Norska
- > ECDC - projekt HERA
- > Mezirezortní komise
- > Ochrana osobních údajů / GDPR
- > Odkazy